

czikke: „A népiskola tovább képző folyama és a nőnevelés.“ (Uhrl Józsa életrajzával, fénynyomatu arcképpel.) Bátran ajánlhatjuk az érdekesen szerkesztett folyóiratot az érdeklődők figyelmébe. Ára 2 frt 50 kr.

„Nemzeti Nőnevelés“ X.—XI. füzetét Péterfi Sándor czikke: Az országos tanító gyűlésről nyitja meg. Azután Molnár Aladár életrajza. Molnár Aladár a nőnevelésről. Országos nőparkiállítás. Streitmann Antal. Rousseauról és Emiljéről Szilassy János. Az orsz. nőparkiállítás és leányiskolánk. Sebestyónné, Stetina Ilona. Széchenyi emlékezete. Komáromy Lajostól stb. cikkek következnek. E kitűnően szerkesztett folyóirat méltán megérdemli a nagyobb mérvű pártolást, s most az új év alkalmából különösen felhívjuk rá a t. közönség figyelmét. Ára 6 frt.

„Sárospataki Lapok“ Mitrovics Gyula sárospataki tanár szerkesztésében a „Sárospataki Irodalmi kör“ új évtől kezdve egy heti lapot indít meg a fennebbi czim alatt. A beküldött mutatóvázszám és a szerkesztő jó neve együttesen ajánlják e vállalatot, mely az egyházi és iskolai életet öleli fel. Ára egész évre 5 frt, mi Sárospatakra Buza János tanárhoz küldendő.

Beküldetett: „A képzőművészet remekei.“ Eredeti metszetek után fényképanyomatokban készíti és kiadja Divald Károly, szövegét írja: Wagner János. Megjelenik minden hónapban 5 képpel. Egy füz. ára 1 frt 20 kr.

„Protestans Pap“ decz. tartalmas száma: Karácsonkor. Unió. Karácsoni és ujévi egyh. beszéd. Tételek az evangelium neveléstanából. A lelkész mint catecheta. A zsidó keresztiszülék kérdéséhez. Nyílt levél Filep M.-hoz. Különfélék. A „Prot. Pap“, mely eddig oct.-tól kezdette az évet, jövőben pályáját a polg. év szerint futja. Ajánljuk e hasznos szaklapot lelkészeink figyelmébe. Ára 4 frt. Szerk. Lagler Sándor és Kálmán Dezső. Kölesd. (Tolnam.)

„A Magyar Fiume“ írta Jakab Elek, a m. tud. akad. I. tagja. Budapest, 1881. Ára 30 kr. A fennebbi czim alatt jeles történésznünk, s folyóiratunk munkatársa egy 36 lapra terjedő történelmi s politikai tanulmányt tett közzé, mely 4 fejezetre oszlik. Az I fejezetben egy történelmi-politikai tájékozást nyújt általánosságban. „Magyarország és Horváthország 1848—49-ben“ című II. fejezetben tárgyalja a horváth-szlavon megyék hangulatát; a bécsi küldöttség Zágrábba visszaérkezésének hatását ez országra, s báró Jellachich megválasztása utáni anarchiai állapotokat. A III-ik fejezet tárgya: Fiume rokon-szenve és sorsa 1848—49-ben. A IV-ikben Magyarországnak Fiuméhez való jogát, s a kormány teendőjét írja le. Végül a zárszóban szerző eszméi mellett három fődologban domborítja ki u. m. az első a magyar kereskedelem ügye; második a szláv törekvésekre való éber figyelmezés; s harmadik az uralkodó-ház és dualizmus érdeke. A korszerű kérdéshez egészen új adatokkal járul s azt minden oldalról megvilágítja. Ez érdekes röpirat nem csak tanulságos olvasmányul szolgál, hanem azt még a történetíró is forrás gyanánt használhatja.

KÜLÖNFÉLÉK.

Unitárius mozgalmak Olaszországban. Gordon Sándor angol hit-rokonunk, ki az unitárius régi emlékeknek szenvedélyes kutatója, a mult szeptemberben e czéltől Olaszországot látogatta meg, s Sienából egy terjedelmes levelet irt a „Christián Life“ számára, melyből érdekesnek látjuk a következőket közölni: „Sienába való jövetelem alkalmával szerencsém volt személyesen is megismerkedni az olaszországi unitárius mozgalom vezérférfiaival, a kiknek nevei az Ön lapjának olvasói előtt is ismeretesek. Milánóban Bracciforté tanárt, az unitárius ügy e lelkes bajnokát látogattam meg, ki egész odaadólag hirdeti elveinket szónoklata és tanítása által. Mint — ő mondja — nagy akadályokkal kell küzdenie, mert Olaszországban a vallás vagy a katolicizmus, — mely annyit jelent mint a pápa — vagy semmi. Az értelmes osztály közül igen sok inkább az utóbbit választja. A hagyományos hitet elveti, s ujjal nem

igen akarja helyettesíteni, és sohasem megy a templomba. Bracciforti mind e mellett nem csügged, s hivei, ha lassan is, de szaporodnak.“ Pármában Sbarbaro Péter tanárt kereste fel, a ki az unitarizmusnak az irodalom terén épen oly buzgó terjesztője, mint Bracciforti a szószéken. Sbarbaro a Channing-féle unitarizmusnak a képviselője. Sbarbaro ajánlása folytán megismerkedett a modenai egyetemen könyvtárnokával, kivel érdekes beszélgetést folytatott az olaszországi viszonyokról. Nevezett könyvtárnok is szakított a catholicizmus-sal, de még sehová se csatlakozott. Sajnálatát fejezte ki, hogy Olaszországban hiányoznak a szabadelvű keresztény egyházak s így a materializmusnak szabadabb tér nyílik. Az olasz bölcselek iránya is a materializmus felé hajlik, kivétel azonban a híres Mamiani, ki nyíltan unitáriusnak vallja magát, s a kit ez évi 1-ső és 2-ik füzetünkben gr. Kuun Géza jeles munkatársunk ismertetett; és Ferri Lajos, ki szintén hasonló állást foglal el. Mamiani iratainak nagy sulyt költsönöz írói hírneve és a magas állás, melyet Rómában, mint Senator elfoglal. Sienában, a Socinok ősi helyén sok érdekes emlékre talált s eddig nem ismert adatokat fedezett fel, melyek a szabadelvű kereszténység előharczosai történetére élénk világot vetnek.

Beköszöntő. Mózes András a kolozsvári ekklezsia egyik most választott rendes lelkésze f. évi nov. 6-án tartotta meg beköszöntőjét 1 kor. 3, 11. alapján. „Más fundamentumot seuki nem vetet azon kívül, a mely egyszer vetett, mely a Jézus Krisztus.“ Szónok a szépen kidolgozott s vonzó irányu beszédjében a keresztény vallás fölényét fejtegette más vallások felett, s azokat az igazságokat s elveket, melyek annak fenállását örök időkre biztosítják. Élénk előadása s rokonszenves hangjával mindvégig lekötötte a szép számu hallgatóság figyelmét s megnyerte tetszését, s mindenki nagy lelki megelégedéssel távozott el a szent helyről.

A „Channing emlék templom“, melynek szegletkövét a mult évben születésnapja századik évfordulójának megünneplése alkalmával tették volt le, folyó évi október 19-én megható és lélekemelő innepélyességgel szentelték fel, Newportban, Channing születése helyén. A legkitünőbb szónokok tartottak szebbnél-szebb alkalmi beszédeket. E magasztos innepély tanuskodik amerikai hitrokainknak a nagy próféta iránti kegyeletéről; az a tény pedig, hogy a szándékolt 50,000 dollár helyett 125,000 dollárt (250,000 frt) gyűjtöttek ki az emlék templomra: hathatósan mutatja a vallásuk iránti áldozatkészségüket. Egyebeket mellőzve, közöljük a felszentelési formulát, mely így hangzik: „Mi e hajlékot az egy igaz Istennek, a mi mennyei Atyánknak tiszteletére szenteljük. Felszenteljük: az ésszerű vallásnak, az őszinte szívből jövő imának, az egyszerű szertartásnak, a szabad gondolatnak, az igazság utáni bátor vizsgálódásnak és a folytonosan haladó tudománynak. Felszenteljük e templomot: a lélek mivelésének, mind annak a mi nemesíti és erősíti a szívet s emberi szellemet; mindannak a mi neveli az emberben való hitet az élet lehetőségében ugy itt, mint a jövő életben. Felszenteljük e házat: az emberiség szolgálatára, az egyéni jellem képzésére s minden keresztény erény gyakorlására. E falak között hadd tanulják meg az emberek egymást szeretni, egymás terhén könnyíteni és mindenkivel jól tenni; hadd találkozzék itten gazdag és szegény, felső és alsó rangu, bűnös és erényes egyenlő kiváltsággal; hadd árásson itt mindenki áldást mindenkire és tanulja meg ki-ki ugy szeretni embertársát, mint önmagát. Végeztet felszenteljük e házat: a keresztény testvéresülésre, az egyetemes egyház szolgálatára és Jézus Krisztus evangéliuma

terjesztésére. Vajha az Isten áldása megkoronázná a mi emberi törekvésünket.“ E felszentelési formula világos feleletül szolgálhat azok számára, a kik gyakran teszik fel azt a kérdést, hogy vajjon mit hirdetnek az unitárius templomokban.

Sámi László néhai kedves emlékü munkatársunknak több becses levélét birjuk, melyekből egy pár sort közlünk jellemzésére. A „Dávid Ferencz emlékezete“ című czikkre vonatkozólag így nyilatkozik: „A czikket, melyet írni akarok, nem lehet a Jézus nélkül megírnom. A Jézussal pedig, ezzel az „ingens szívü emberrel“ úgy vagyok, mint volt Angelico de Fiésole festő, ki a Jézus főt mindig térdelve festette. Én nem térdelve fogok ugyan írni, de csakugyan nyugodt kedélyre van szükségem, hogy írhassek arról, (Dávid F.) kit szíve nagyságáért és jelleme morális szépségeért régen azok közé soroztam, kiket tisztelettel és szeretettel idézek vissza emlékezetembe.“ E sorok mutatják vallásos gondolkozását — Egy másik levele mutatja nemes lelkiségét s azt, hogy mennyire nem volt felekezeties Ugyanis a szerény honorariumot, melylyel dolgozatát jatalmazni kívántuk, a következő sorok mellett küldötte vissza: „Eszem ágában sem volt, hogy a „Ker. Magvetőbe“ irt czikkemért díjat várjak. Én fizetve érzem magamat a szerkesztők barátságával, és azzal a szíveségökkel, hogy folyóiratukat számomra mindig megküldötték. Nagyon köszönöm szíves megemlékezésöket, és a küldött összeg-t hálával vettem. Ez a pénz már az enyém; úgy rendelkezhetem vele, a hogy tetszik. Én azt gondolom, hogy gyümölcsözőbben használom el, ha átküldöm Önnek kedves barátom, azzal a kéréssel, hogy szíveskedjék ezt az idei nyári vizsga alkalmával egy szegény jó tanulónak jutalmul adni.“ E kívánsága teljesített is.

Szentté avatás. Rómában folyó hó 8-án négyen jutottak a halhatatlan címhez. Az illetők mindenik titokteljes csodák végbevitelle által érdemesítette magát arra, hogy ily kitüntetésben részesüljön. A néphit szerint eszettek által eszközölt csodák történeti komoly festmények által vannak megörökítve nagy zászlókon, miket a kíváncsiak megbámulhattak a szentté avatás ünnepé-lye alkalmával. Felvilágosodás! mikor jó el a te országod? . . .

Mire nem használják fel a vallást? Irlandban, Derry megyében a követválasztás alkalmával egy conservatív és szabadelvű jelölt állottak egymással szembe. A szabadelvűek jelöltje, Porter főügyész, unitárius volt. A conservativeké: Wilson orthodox. A Wilson pártján levők ilyen plákátot ragasztottak ki: „Derrybeli keresztények! Ti Isten, erény és erkölcsiség mellett akartok-e szavazni vagy ezek ellen? Az a ki Wilsonra adja szavazatát, Isten, erény és erkölcsiség mellett van; az pedig a ki Porterre, azok ellen. Kiáltások azért Derrybeli keresztények a szavazó urnánál, hogy a ki Isten mellett van, szavazzon Wilsonra.“ Hanem a vallási bigottság eme fogása nem sikerült, mert a Derrybeli keresztények mégis Portert választották meg.

Az eperjesi theologusok „Önképző s önszegélyző egyesület“-e szíves kérelmet intéz a protestáns pártfogókhoz a célból, hogy segélyforrásait növelje és minél több szűkölködő theologus tanulónak eszközölhesse a fentartását. E késő felhívást annál inkább ajánlhatjuk az illetők szíves figyelmébe, mert az egyesület élén Hörk József tanár áll, mi növelheti a biztosítást az adományok helyes fölhasználására nézt.

Weisz Bernát Ferencz működése nyomán 443 isk. takarékpénztárral foglalkozó tanító közül sorsolás útján 101 részesült 25 ftos jutalomban.

Amerikaisan. Az egyesült államok egyetemere menendő szegényebb tanulók közül a megelőző szünetidőn nagyon sokan alkalmazást vállaltak mint pinczerek a népesebb fürdőkön a szállodákban. Ily módon elegendőt kerestek, hogy magokat télen át az egyetemeken fenntarthassák szegény szülőik romlása nélkül. Hogy a pénzszerzés e bátor módjából semmi társadalmi hátrány sem háromlott rájuk, abból a tényből is látható, hogy a „Dartmouth College“-ba beigtattott egyik növendék a „Boston Courier“ hasábjain telyes nyíltsággal elbeszéli egy nagy szállodában töltött szolgálása alatt szerzett tapasztalatait. Szerinte az alkalmazott személyek között a legjobban növeltek és legműveltebbek az ő pinczér társai voltak, kik közül némelyek mint jó családok sarjadékai, jártasabbak voltak a mivelő társadalmi szokásokban, mint némelyek azok közül, kiket felszolgáltak. Az étkezések közti rövid időközökben classikusokat olvastak, vagy számtani feladványokat dolgoztak ki. Örömmel értesülünk, hogy ezek a vállalkozó fiatal urak szorgalmatosságok, finom modorok és példás magokviselete által nagyobb fizetést igényelnek és kapnak, mint az amerikai nagyobb vendéglőkbe alkalmazott német, svájci vagy iri professionatus pinczerek.

Bécsben a lakosság vallására nézt az 1880. decz. 31-ki népszámlálás szerint következőleg áll: róm. kath. volt 603,913, izraelita 72,543, evangélikus 24,993, görög vallásu 2048, unitarius 51.

Az idők jele. Az Egyesült Államokban az unitariusok meadville-i theologiai intézetét az Ohio államban levő német szabadelvű protestánsok papjaik kiképzésére közelebből egy nagy gyűlésben egyhangulag elfogadták.

Gyászhirek: Kuun Géza gróf folyóiratunk t. dolgozó társa igen érdekeny vesztéseget szenvedett édes atya Osdolai gróf Kuun Lászlónak élte 82-ik évében, nov. hó 2-án Dédácson történt halálában. Gróf Kuun László egyik igen derék tagja volt a magyar főrendű családoknak. Mint jeles gazda és mint tudományoszerető férfiú tűnt ki. Sok nyelvet beszélt. Utolsó éveiben a svédet tanulta. Magunknak is volt szerencsénk személyesen ismerni a szó valódi értelmében mivelő grótot, s elhunytát szívünköl sajnáljuk. Ő kötelességét hűn teljesítette, s a nemzetnek, a magyar tudományosságának egy kitűnő munkást nevelt Kuun Géza gróf fiában. Rajta kívül még egy gyermeket hagyott hátra a csakugyan nagy mivelőségű és szép lelkületű gróf Kuun Imrét, Fái Fáy Bélánét.

László Domokost, az udvarhelyi egyh. környék felügyelő gondnokát leverő csapás találta. Ugyanis mult oct. hóban hirtelen elvesztette 8 éves Kálmán nevű már is szép reményekre jogosító fiát. Fogadja részvétünk kifejezését váratlan vesztésege felett!

Egyházunkat és az orvosi tudományt egy újabb nagy vesztés érte: Dr. Joó István 1881. év december 3-án 15 évig tartó hosszas szenvedés után egy jobb hazába költözött. Dr. Joó született Kolozsvártt 1806. mártz. 7-én, hol atya tehetős iparos volt. A gymnasialis osztályokat Kolozsvártt az unitarius gymnasiumban végezte, innen Bécsbe ment s ott az orvosi tudományoknak lett rendes hallgatója. 1833-ban kitűnő sikerrel végezte az orvosi tanfolyamot s még ugyanabban az évben orvostudorrá és szülészmesterré avattott. 1838-ban a kolozsvári orvos-sebész akadémia rendes tanárává nevezetett ki. Ő volt az első unitarius, kit állami intézetnél alkalmaztak, mióta Erdély a Habsburgház alá került. S harmincz évig működött ezen intézetnél fáradhatatlan buzgalommal, minden idejét a tudománynak szentelve. Irodalmi téren is munkálkodott, a miért a „Budapesti kir. orvos-egyesület“ már 1842-ben levelező tagjává választotta. 1870-ben betegség miatt kénytelen volt nyugalomba lépni, s azóta folytonos szenvedés volt élete. Dr. Joó, mint jótékony adakozó is megörökítette a nevét. 1000 forintot adományozott a kolozsvári unitar. leányiskolának, 100 frtot a budapesti unitar. eklézsiának, 100 frtot a székely egyesületnek, orvosi könyveit a kolozsvári tud. egyetem természetani fakultásának, egyéb könyveit és gyűjteményeit az unitarius collégiumnak hagyta. Dr.

Joó István halálát annál inkább sajnáljuk, mert benne a Joó családnak, mely már a 17. száz elején tekintélyes helyet foglalt el a kolozsvári polgárság közt, az utolsó sarja halt ki.

Figyelmeztetés. Demjén László jónevű könyvkereskedő mellékelt hirdetésére különösen felhívjuk olvasóink figyelmét.

A szerkesztőség postája.

Gróf Kuun Gézának Florence. Szíves küldeményét köszönettel vetjük, de már e füzetünkre későn. Jövő évi 1-ső számunk azonban hozni fogja. Csegezy L. Bágyon. Kívánságát jövő füzetünkben teljesítjük.

T. Olvasóinkhoz. A küszöbön álló új év alkalmából nem tartjuk szükségesnek új előfizetésre felhívást bocsátani ki t. olvasóinkhoz. Szerencséseknek mondhatjuk magunkat, hogy pártfogóink és előfizetőink az évvel nem szállanak el, hanem állandó viszonyt tartanak fenn velünk, folyóiratunknak hű barátjai. A programadást is mellőzzük, mert folyóiratunk szabadelvű keresztény irányban halad továbbra is, s ugyanazzal a berendezéssel és változatos tartalommal jelenik meg.

Teljes erőnkéből fogunk igyekezni, hogy a t. közönség nagybecsű pártfogását a jövőben is kiérdemeljük.

Boldog új évet!

ARANY-KÖNYV.

Nyilvános köszönet. Toroczkói lakós özvegy Vernes Istvánné szül. Botár Sára asszony, a sinfalvi Unitárius egyháznak ajándékozott egy finom gyapju szövetből készült urasztali diszes terítőt, értéke 6 frt o. é. — és adta ez évi szentmihálynap i urvacsorához a kenyeret és bort. Midőn ezért a tisztelt nőnek, kegyes adományaiért egyházam nevében köszönetet mondok, egyszersemind azon óhajtasomat fejezem ki, hogy nemes tette jutalmát találja fel szent hitében és nemes öntudatában.

Sinfalva, 1881. november hó.

Szuhay János,
lelkész.

A Budapesten alapítandó unitárius rendes lelkészi állomásra s állandó imaházra tett kegyes adományok.

VIII. Közlemény.

Mlgs. Szabó Lajos ur	10 frt.
B. E. Kovács János utján	10 „
Mózes András	5 „
Schwarz E. Gusztáv (Pozsony)	1 frt.

Tiszt. Inczefy Dénes ur 191 számu gyűjtő ivén: A dersi ekklezsia közpénztárából 10 frt. Inczei Dénes dersi pap 4 frt. Kis Jakab dersi mester 1 frt. Bodor Pál ev. ref. nyugalomba lépett pap és dersi nagybirtokos 30 kr. Lengyel Bogdán és Antal testvérek (gör. cath.) 20 kr. Szathmári Miklós községi tanító 30 kr. Kovács János nyugalomba lépett Unitár mester 1 frt. Barta Zsigmond megyei gondnok 66 kr. Kóts Mihály egyházi 34 kr. Neuman József (mózes vallásu) 20 kr. Pál Ferencz (a György fia) 10 kr. Összesen 18 frt 10 kr.